

Wyznaczanie granic dziecku

Wychowanie polega na interakcji między rodzicem a dzieckiem. Poświęcamy wiele uwagi naszej edukacji na temat zaspakajania potrzeb i rozwijania potencjału dziecka, staramy się stwarzać mu komfortowe warunki rozwoju. Skupiając się na potrzebach rozwojowych dziecka, powinniśmy zacząć od rozważań na temat sposobu jego funkcjonowania. Dziecko nie jest w pełni ukształtowane osobowościowo, intelektualnie, emocjonalnie, społecznie ani fizycznie. Musi nabyć wszelkie umiejętności pozwalające mu na samodzielne i społeczne funkcjonowanie. W związku z tym musimy zadać sobie pytanie – co chcemy osiągnąć, w jakie umiejętności, cechy, wartości chcemy wyposażać nasze dziecko?

Dlaczego warto wytyczać dziecku granice?

Istnieją różne style wychowawcze od nadmiernej do niedostatecznej kontroli dziecka, zakładające jego całkowitą wolność lub wręcz całościowe poddanie się woli rodzica, od nadopiekuńczości po odrzucenie dziecka. Każdy z nich pociąga za sobą konsekwencje w postaci ukształtowania w dziecku konkretnych cech. Zbyt duża dominacja rodzica zakładająca wąskie granice funkcjonowania dziecka prowadzi do wykształcenia w nim konformizmu i uległości, czy wręcz nawet agresji. Nadmierna pobłażliwość wobec naruszania zasad powoduje w dziecku brak dojrzałości emocjonalnej i egoizm, izolację społeczną. Brak zaangażowania ze strony rodzica pozostawia dziecko samemu sobie i nie daje mu szansy na przewidywanie skutków własnych działań. Jedynie oparcie się na miłości i szacunku dla dziecka z wyznaczeniem wyraźnych granic pozwala dziecku na wykształcenie w sobie samokontroli, pewności siebie, umiejętności współpracy.

Stawianie granic to określenie akceptowanych i nieakceptowanych zachowań dziecka, czyli norm i zasad obowiązujących dziecko. Granice stanowią odpowiedź na potrzeby i możliwości dziecka na danym etapie rozwoju.

Korzyści płynące z określenia granic:

- Porządkują świat dziecka (staje się on wtedy bardziej zrozumiały, przewidywalny); dziecko może określić swoje miejsce w otaczającej rzeczywistości.
- Zapewniają dziecku poczucie bezpieczeństwa (zarówno fizycznego jak i psychicznego).
- Pozwalają dziecku decydować o sobie, dokonywać wyborów, zmagać się z przeciwnościami w kontrolowanych warunkach.
- Uczą społecznie akceptowanych zachowań, norm i reguł życia społecznego.
- Pozwalają rodzicowi wpływać na dziecko poprzez odwołanie się do zasad i stosowanie konsekwencji zamiast karania.
- Wspomagają rozwój dziecka (pokazują, jakie ma kompetencje i z czym sobie nie radzi).
- Pomagają dziecku określić związki między ludźmi (stawiają je w pozycji podmiotu w relacji z rodzicami).

Jak stawiać granice?

1. Wytaczanie granic powinno się opierać na rozsądnych ograniczeniach i mądrej swobodzie:
 - granice zbyt wąskie (nadmierna kontrola nad dzieckiem, mała swoboda) uniemożliwiają dziecku testowanie i odkrywanie, nie przynoszą korzyści rozwojowych,
 - granice zbyt szerokie (niedostateczna kontrola, duża swoboda) zachęcają do nadmiernego testowania, nie pozwalają dziecku ponosić konsekwencji swoich wyborów (mała odpowiedzialność),
 - granice niestabilne (zmieniające się w zależności od sytuacji czy nastroju rodzica) nie zapewnia dziecku poczucia stabilności, nie uczą odpowiedzialności,
 - granice zrównoważone (wolność oparta na odpowiedzialności), pozwala dziecku dokonywać ograniczonego wyboru i ponosić konsekwencje, uczą współpracy i poczucia odpowiedzialności.
2. Granice powinny ukierunkować działania dziecka.
3. Granice powinny być stałe – oznacza to, że trzeba ich przestrzegać zawsze i przez każdego.
4. Granice powinny być dynamiczne – system zasad dopasowujemy do rzeczywistości, poziomu rozwoju dziecka, by umożliwić mu rozwój zmiany.
5. Zasady określające granice powinny być formułowane krótko, by łatwo je było zapamiętać i przywołać.
6. Zasady określające granice powinny być sformułowane w sposób pozytywny, tak by były wskazówkami postępowania dziecka.
7. Na temat zasad określających granice w konkretnej sytuacji nie trzeba dyskutować – ich zasadność wynika z ich istnienia.

Pamiętajmy!

Ustalenie granic bazuje na określonych zasadach bazujących na ogólnie przyjętych normach zachowań. Ustalając granicę, należy przede wszystkim brać pod uwagę szacunek wobec osoby dziecka i jego działań. Ustalenie zasady wiąże się z jej wyjaśnieniem, a także określeniem konsekwencji przekroczenia granicy. Przekroczenie granicy powoduje natychmiastowe odwołanie się do konsekwencji i jej wdrożenie.

Opracowała: Aleksandra Mizerska

Źródła:

1. Brzezińska A. I. (red.), *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*, GWP, Gdańsk 2005.
2. Kołakowski A., Wolańczyk T., Pisula A., Skotnicka A., Bryńska A., *ADHD – zespół nadpobudliwości psychoruchowej. Przewodnik dla rodziców i wychowawców*, GWP, Gdańsk 2007.
3. MacKenzie R., *Kiedy pozwolić? Kiedy zabronić? Jasne reguły pomagają wychowywać*, GWP, Gdańsk 2011.